

YUGOSLAVICA

Sreten Ugričić**Devica in samorog**

(Čas večnosti)

1. Vdor

Barbari! Kot krti: majhnih, zakrnelih oči, oviti z ostrimi krzni, z zemljo v laseh in bradi, pod nohti. Kot da so z golimi rokami kopali, da bi prodrli skozi neprehodne bele planine na meji.

V teh očeh ni več zlatih odsefov puščave, iz katere so некоč zdavnaj krenili — brez želje, da bi izvedeli, kje in kdaj jim bo oproščeno sovraštvo, od katerega so bili prevzeti. Zdavnaj že na njih ni mehke svile, v domovini nekega liturgičnega oblačila, in pod njimi tistih konj, plemenitih, hitrejših tudi od najbolj besne peščene nevihte. Od vsega, kar so karavane odnesle ob odhodu, sta ostala le tenka, brezhibno naostrena sablja in ščit, zdaj že udrt od neprestanih bojev, zarjavel, črn.

Zrasli od nikoder, pred prvimi naselji vseeno postojijo in čakajo, zadržani s tistim, kar vidijo. Prvič omahujoči, ker prvič zrejo tisto, česar ne razumejo.

Brezbožnikom so hiše, ki jih bodo kmalu zrušili, videti kot sveetišča, zgrajena v čast nečesa, česar oni niso nikoli izkusili. Hiše z okni, visokimi do dna nebes! V brezbarvno prosojnost stekla se je vtisnila neizmerna modrina.

Ne dojemajo, da so obstali, ker so prisiljeni čakati, da ta neresnična svetloba ugasne, da se okna zamračijo, da bi se končno lahko pognali in uničili tisto, kar se jim dozdeva neuničljivo.

2. Modrina vitraža

Od znotraj gledajoč ven, je mogoče skozi modrikasta okna videti bolj jasno, kot če se gleda s prostim očesom. Odsev neba okna spreminja v slike neresničnega, bolj obstojne in gotove od tistega, kar se v njih v trenutku uzre. Te slike tlijo z leskom, ki kakor da ni s tega sveta, ker presevajo onstransko.

Lesk, ko vstopi skozi okna, vsako hišo resnično spremeni v svetišče. Modrina ni barva, to je samo znanilo blagega Boga, da je tukaj.

Okna niso iz brezbarvnega stekla, ker jih modrina barva v vitraže. Svete slike s prizori iz vsakdanjega življenja.

Niti na enem od vitražev ni črte obzorja. Ovekovečeno se dogaja na Zemlji, poveljani do samega Neba, na Nebu, ki se uresničuje na Zemlji. Nesmrtnost angelskih likov, prikazanih na obarvanem steklu, odraža resnično nesmrtnost neresničnih ljudi, katerih resnične duše razlog in trajen smisel iščejo — in najdejo — v sebi. Ker v duši je Bog, duša pa je v vsakem od njih, enako, kot so oni v Bogu. Oveko-večujoč vstajenje smrtnih, vitraži obhajajo Večnost.

Ti sveti ljudje so se prisiljeni braniti, početi tisto, kar so verjeli, da ne bodo nikoli počeli. Njihove hiše, svetišča, ki jih je obstajanje zapustilo sama sebi, se rušijo z neba in zravnanja z zemljo izginjajo, kakor da jih tudi ni bilo. Ti ljudje so v dvomu — so mar krivi, so izdali Boga ali je Bog izdal njih? Bog pa ne pojasni, molči.

3. Rušenje večnosti

Svinčene mreže vitraža se morajo pretopiti v topovske krogle, v težke, črne krogle nesmisla.

V teh vitkih črtah iz mehke, upogljive kovine pa so izraženi obrisi prizorov, katerih neizčrpno resničnost vsakdo od njih zlahka nahaja — že v prvi pogled se vrezuje blisk prozornosti, ki razgali in v dobro preobrne celo najbolj natančno maskirano prevaro, bolečino, laž ali greh. Določujoč obliko in sveti pomen čudežnih svetlobnih slik, ti svinčeni obrisi določajo ponižnega, osrečenega opazovalca, tako kot neznane napadalce določa tenki srp meseca, ki zlovešče drhti z velikih okroglih ščitov. Z umazanimi hordami prihaja popolna tema — da ostane in da bo Vse v Ničemer izgubljeno.

In zdaj, kot da s tem zmaličenim svinčem izginjajo tudi jasni, svetli obrisi njih samih, izgubljeni v prahu, izginuli tja, od koder ni vrnitve. Iz belih vratov, ki jih dosežejo s strupom natopljenih rezila ukrivljenih barbarskih sabelj, se s krvjo razlijejo tudi svete duše, čiste in tople, prvič, odkar obstajajo, zmedene s skrivnostjo smrti. Skrivnost pa se glasi: Od lastnega izginotja je Bog razdvojen z večnostjo, človek pa ali z goljufivim časom ali z Bogom. Resničnost kakor da je nemočna pred zlom. Brezbožniško podjarmlja Božje!

Raztresajo se slike, ki jih je nebeška luč ob vsaki zori vsakega dne znova presvetljevala, nevidno v njih pretvarjajoč v vidno. Slike, ki jim dolgujejo najbolj dragoceno v sebi, se lomijo, padajo pod noge, v prah, v pepel, in ugašajo, ugašajoč tako mir in blaženost, ki ju jim je Gospod, odkar vedo zase, nesebično podarjal. Zato tudi zaradi izvorne dobrote in srčnosti v njih ni volje, da se poklonijo, da oprostijo tistemu, komur je treba oprostiti, ker bo njihov sodnik.

In spet storijo, česar prej niso počeli — začnejo preklinjati. Začnejo klicati Vraga, ki bi s čistim zlom pokosil vse tiste, ki so prišli od

nikoder. In ne storijo tistega edinega, kar so od vdora znali početi: ne odprejo se, ne pokažejo spoštovanja do drugega. Ne pokažejo ljubezni do tistih, ki so bili poslani, da jih strejo.

Topovske krogle iz svetega svinca niso mogle prizadejati sovraštvu barbarskih hord: Vse je bilo v Ničemer izgubljeno.

4. Maščevalec

Večer je, ko se zdi, da se zrušena nebesa sramežljivo še bolj razprostirajo, in v tem večeru velik, neresnično bel žrebec in dolg meč trepetata. Nestrna. Vse jate se spustijo na tla, natopljena s krvjo, ponorele ptice vreščijo, se oslepljajo s kljuni.

V železno luščino oklepa z vdolanimi kapljami rubinastega leska se z vitezovim močnim telesom spravlja tudi njegova nepokorna osamljenost. Spravlja se in ostaja, zaščitena z junakovim mladim srcem, izgnana. Da bi se zvrгла samota, bolj trdna od najbolj trdnega gradu, je treba to srce prisiliti v vdajo, ne da bi ga ranili. Toda kakor da si tudi sam Vrag ne upa, temveč molče opazuje, čaka.

Vitez ne nosi štita — sveti križ je vpisan z resnico naravnost v njegovo dušo. Ko bi bila ptica, bi njegova duša krikoma vstala v nebo.

Preostane le še to, da se utrga zadnja nepohojena vrtnica in da se po grenkosladkem vbodu navlečejo grobe rokavice. Zapomniti si vonj in, dokler se diha, vdihovati ga.

Samo še rokavice, ta mali blede paž kakor da je angel, ne pa navaden, okreten pobič, čigar čiste roke so kakor krila hitrejša od gospodarjevih oči. Zvestemu otroku so barbari nabili očeta na kol, da ga ne bi bilo, mater pa odpeljali, da je ni. In ko je vitez svoj pretežki pogled dvignil kvišku, ni videl ničesar, prav nič. Tam, kjer je bil nekdanj dom vitezove duše in duše ubogega paža in dom duš njihovih najbližjih, zdaj ni več ničesar.

Takoj ko se križar namesti v sedlo, se njegova senca, stopljena s sencama žrebca in meča, spremeni v senco vzpetega samoroga. Veličasten je; ko bi samorog obstajal, bi bil žival, ki vlada ljudem, kot vlada pastir čredi, Vsemogočni pa vsemu Vesolju.

5. K obzorju

Ko pa še žejna zemlja posrka še zadnjo kapljo zadnjega žarka škrlatne svetlobe, izgine tudi samorogova senca, in križar odjezdi. Močni oklep mu ne dovoli, da bi se ozrl. Niti se ne želi ozreti, misli samo na negotovost, ki ji je krenil naproti. Najprej s topotom, pa vse bolj tiho, končno tudi povsem neslišno, se hitro približuje obzorju.

Pred očmi prelepe device, ki ga brezupno ljubi, ga skrije obzorje, ne pa večer, ki se tako hitro spušča. Naprej ga bo spremljal le nemi smeh Satana in blagoslovljena vseprisotnost Boga.

Tisti, ki se ne znajo braniti, bodo kljub temu obranjeni — če bodo maščevani. Obdržali se bodo, ne bodo izginili, kajti izginjanje se lahko spreobrne v vstajenje samo z maščevanjem. Ko samorog prehodi obzorje, ko nepremagljivi križar odide od tod, kjer zdaj carujeta konec časa in rob sveta, se trajanje tega časa in resnica tega sveta lahko ohranita. Z odhodom v negotovo maščevalec nebu in zemlji, od koder je vzniknil, ponovno prinese gotovost.

6. S poželenjem zastrupljena kri

Tudi pred njegovim odhodom je pozelela močno, da bi se mu kot trepetajoča golobica ugnezдила v dušo. Preprečena izpolnitev njenih poželenj je spremeni v zlobno čarovnico. S pomočjo Iblisovih dejanj se devica skrije v neposvečeno telo viteza, v mehko blato, ki ni zaščiten z ničimer resničnim.

Obup neuslišane ljubezni namesto nežne ptice izvali sikajočo, vendar nevidno kačo, ki se plazi skozi neobvladljive križarjeve mišice. Na blazinici njegovega kazalca ranica od trna vrtnice postane ranica od kačinega ukrivljenega, votlega zoba.

Nikoli se ne bo izvedelo, zakaj je dovoljeno, da se vreča deviška kri oskruni v leden strup, ki polje skozi vene misijonarja.

Križarjeva naloga je, da nevednim objavi ljubezen, vero in up maščevanja. Ubija, pravica maščevanja pa spremeni te smrti v življenje, ker razkrivajo laž izginotja edine resničnosti. Modrina resnice je ponovno vzpostavljena.

Devica hrepeni, da bi v svojih golih dlaneh in med toplimi stegni in pod nabrekliimi dojkami občutila samorogov rog, ali vsaj dolgo senco tega roga. Ne da bi imela poleg sebe tistega, kateremu se je dala še pred rojstvom, ga predano sanja. Tudi v budnosti sanjati, in spet sanjati. Toda iz enega nesanjanega sna v drugi nesanjani sen, iz prevare v prevaro, je njen vitez vse dlje, njena bolečina pa vse bolj neusmiljena.

Ko ga čaka, v prečutih mukah noči in v budnosti morastih dni, ne zmore najvažnejšega, svetniku maščevanja najbolj potrebnega — ne zmore moliti zanj. Ker devica kakor da je sama smrt: prav kot prava Smrt ubožica niti enkrat ne dovoli, da se je dotaknejo. Takoj ko zagleda tistega, ki ni njen ljubljene, zastruplja, davi, pošilja bolezen in kugo, sežiga, v zemljo vrača, s kamenjem zasuva, kolje, srce iztrga, drobovino žre in še na brezštevilne načine, ki se jih ne da misliti, ubija.

7. Kot devica

Smrti, pa če še tako želi dotik, se ne da nikoli dotakniti. Ona ubija — prav tako, kakor da je devica, predana ljubezni, ki se je ne da uresničiti. In tako bo, dokler bosta svet in čas, dokler bodo ljudje. Devica je resnična podoba Smrti, enako kot je Smrt utelešenje najčistejšega devištva.

Tudi živali menda ne vedo, kakor ne rastline, da nekoč umrejo. Nebo pa, zemlja, ogenj, voda, zrak in Bog so eno, ta enotnost je večna. Edino ljudje poznajo Smrt, pa kljub temu umirajo, nimajo moči, da se ji uprejo.

Nezadržna je, na obrazu, bolj prozornem od solze, se zrcalijo odbleski vesoljne lepote, zrcalijo se vsevideče oči Stvaritelja. Pošteni ljudje so ubijani z nedojemljivo čistočo, umirajo začarani, z vso svojo bolečo minljivostjo zaljubljeni, zapeljani, obsedeni...

Ni moškega, ki zanjo ne bi dal, če bi imel, tudi sedem življenj — osemkrat sebe!

8. Skupaj

Medtem ko ubija vsakogar, ki se ji drzne približati, si devica zamišlja viteza, ki podjarmlja sovražne brezbožnike. Vitez je njena okrutna ljubezen, vitezov meč pa jeklena strela, bolj ostra od bolečine, ki kakor pijavka sesa njeno dušo.

Ko si devica zamišlja križarja, križar osvaja do tedaj neosvojljivo, nedojemljivo, ki je nezamisljivost neskončnosti. Ko smrt hrepeni po vitezu, osvaja vitez nesluteno, neotipljivo, ki je nezamisljivost večnosti, daljav, ki so nedosegljivost nesmrtnosti.

Tako se globoko — divje! — vživlja v brezsrčne sanje o sveti vojni, da tudi samo sebe s sanjami popolnoma začara, brez vrnitve, do norosti. Ista slepa neposrednost, ki v njenih mislih goni križarja v vse bolj zverinsko okrutnost, goni njo samo v vse bolj mračno brezumnost.

Samo sebe prepriča, da tudi sama jezdi pod neprebojnim oklepom samote. Ne tik ob vitezu, marveč v njem samem: vsajena v kri junaka, ki brani svojo čast, čast tistih, s katerih izginotjem je bil izbran, da gre in se maščuje, in njeno čast. Ubožica se prepriča, da vitez in ona skupaj dosegata z življenjem obljubljeni popolnost. Ker bi bil križar brez nje, kot verjame, izgubljen — kakšna popolnost je to, v kateri ni ljubezni! Ljubezni, močnejše od njune, pa ni bilo niti je ne bo. Prepričala se je, da torej tudi ona tam, za mejo prvih in zadnjih meja, v trojnem imenu Edinega razširja slavo resnične vere. Križarjeva pot je njena pot, njegove roke so njene roke, kot je njegovo srce od ve-komaj bilo njeno srce.

Oba ubijata nedolžne. Medtem ko ona zaradi viteza ubija vse tiste, ki se ji drznejše približati, je gotova, da tudi on zaradi nje dela isto: s kačo v svojem nepremagljivem telesu, s strupom v venah, po-besnel, bo s slepo predanostjo ujeti služabnik Smrti podarjal rešitev tistim, ki žive, ne da bi vedeli, da žive v neodpušljivi grehu.

Verjame, da so tisti, ki živijo čez — z one strani obzorja, za koncem vseh koncev in pred začetkom vseh začetkov — krivi. Samo podobni so ljudem, pred Gospodom pa, znotraj, so krivi enega, a naj-strašnejšega — krivi so samo zato, ker so: za to, kje so, in za to, kar so.

9. Za obzorjem

Vse, kar je, gleda, kako prihaja nekdo tuj, nepoklican. Zdravnaj usahli in potopljeni potoki, bregovi in bregovi rumenosivega peska, ogromne bele živali, ki namesto oblakov plavajo skozi suh zrak, sem in tja drevo z dišečimi vijoličastimi plodovi, kot tudi vsi ljudje, ki žive na oni strani obzorja — in živo in neživo gledajoč, kakor da zares vidi brezbožnika, ki mu nič v izvoljeni deželi, v njihovi deželi ni sveto.

Ti visoki, črnolasi in zlatooki ljudje imajo privide, vidijo tisto, kar ne more biti, ker se jim zdi, kot bi tujec krotil neko rogato zver, podivjano, kakršne prej niso videvali. Bitje pod jezdecem ni s tega sveta, ni od Boga: bitje, ki ni moglo biti ustvarjeno, pošast, ki zanje do tega jutra niti v domišljiji ni obstajala.

Zdi se jim, da lahko vidijo tisto, česar ne razumejo, in od tega, kar se prikazuje pred njimi, jim zastaja dih. Privid je popoln: čeprav je še daleč, je v vsiljivčevih očeh videti nenavaden znak, ali simbol... Par prekrizanih svetlih črt, modrikastih, kakor da so odsev z neba. Simbol je podoben čudnim, pa pozabljenim sencam tistih križev, scvrlih od sonca, na katere so pred tisoč leti in stotimi dežji razpenjali redke puščavske tatove in številne samozvane preroke.

In vidijo divjaka, barbara, ki neutrudno vihti svoj dolgi, pod nedolžnim nebom izdrti meč. Orožje, ki rani z bliski, slepeč oči in druga čutila, orožje, ki kakor da jim kameni um v svinčeno neprozornost. Morda pa ti bliski niti niso od meča, morda je v barbarovi desnici nekakšna bakla ali strela, ki se zdaj prižiga zdaj ugaša, kakor da pušča jezdec za sabo tenke svilene trakove dima. Vonj dima, pri-nešen že zjutraj z vročimi valovi vetra, izvablja njihovim otrokom solze. To niso običajne solze radosti, ki pogosto vrejo iz otroških oči — to je jok strahu, ki naenkrat začenja ponikati v otroške duše.

10. Vdor, spet

Tuli, komaj lahko razločijo človeški glas od glasa zveri. Za nje-govim hrbtom pa buči tišina, groza novonastale praznine.

Onečašča jim žene. Križarjev ud med nogami sramežljivih princes zraste v ud samoroga, tako da nevajene umirajo v ekstazi. Ropa jim zakladnice, slavne po izobilju — samorog namesto hrane trikrat dnevno žre drage kamne. Visoke minarete lomi na pol kakor zobotrebce in struži gizdave arabeske, neponovljivo spretno vklesane v zelene stene džamij. Požiga jim nepregledne knjižnice, prenatrpane s prepisi prastarih pergamentov. Besedila neprimerljive dolžine in globine, zgorela v droben pepel, neznosno smrdijo.

Ni je živali, ki ni hipnotizirana s prisotnostjo samoroga. Barbar odpelje s seboj kamele, kože in njihovo največjo dragocenost — vitkonožne konje, hitrejške od peščenih neviht. Samo feniks se ni predal. Ponosna ptica se je skrila v oddaljenem srcu puščave in, potem ko je zažgala svoja krila, odletela k Bogu.

Po vsakem porušenem šotoru pljune na vedno mladi, blede Mesec, ki tudi podnevi ne sestopi z neba. V oazah jim razbija cisterne, zasuva izvire in vodnjake — da bi pozabile vodo celo najbolj skrite podzemeljske reke. Razžene jim oblake, da bi dež pozabili celo najbolj žejni angeli.

11. Skrivnost

Za njih devičin križar nima imena, pa tudi števila nima, čeprav je, tako se jim zdi, prijahal sam, kakor da bi za njim prihajala številna vojska mogočnikov. Samorog, pošatni predstavnik tistega, kar za njih ne obstaja, je uničeval edino, kar za njih obstaja. Resničnost je, vendar je pred zlom nemočna: Zlo je bolj resnično.

Ko pa se je Brezimni približal toliko, da je bilo moč jasno razbrati tudi njegovo blede senco — ker ni tonila v pesek — je najbolj moder med njimi spoznal skrivnost in se s srhom vprašal, sprašujoč Vsemogočnega v sebi: odkod prihajajo tisti, ki nas sovražijo?

Od lastnega izginotja je Bog razdvojen z večnostjo, človek pa le z goljufivim časom. Dolge molitve so se skozi vse bolj plitev dihanje pretopile v eno, neprenehoma ponavljano vprašanje. Vdih za vdihom so se v obupu vpraševali: odkod prihajajo tisti, ki nas sovražijo?

Smrt jih je dohitevala, ne da bi našli odgovor. Bog molči.

12. Epilog

Devica in samorog sta si najbližje v Bogu. V Stvarniku sta brat in sestra, vendar ne samo s svojima dušama, ki sta z Duhom Stvaritelja prebujeni. Sta brat in sestra tudi po krvi, ker sta obe nedotakljivi telesi rojeni iz telesa Stvarnika. Bog ju je ustvaril iz ene edine krvi — lastne!

To je tisto, zaradi česar vitez ubija, ne da bi sam mogel biti ubit. Križar je nesmrten, ker je ljubezen zedinjenje. Ljubezen med vitezem

in smrtjo ni prepovedana, kot so mnoge ljubezni iz gole objestnosti Vraga prepovedane — njihova ljubezen je nemogoča.

Lepota zedinjenja samoroga in device je absolut neuresničljivega. Neresnično žival, obstojno zaradi ljubezni, varuje njena prvotna brezčasnost. Nesmrtnega od Smrti deli Večnost.

Komentarji k zgodbi Devica in samorog

»...ker Heinrich in Matilda nista več bitji zase, temveč sta se polna skladnosti sestavila v eno samo obliko...«

1.

Ce je blagi Bog v tej zgodbi, naj nas iskra njene blagoslovljene milosti opomni, da smo čas. Če pa je v tej zgodbi okrutni Satan, naj nas ivje njenega gluhega mraza spomni, da smo Večnost.

Zgodbe o devici in samorogu se ni treba bati. Znano je, da je Število, s katerim se označuje, kolikokrat je bila ta zgodba nepremišljeno zanemarjena, enako Številu, s katerim se označuje, kolikokrat je bila z veseljem ponovno oživljena. Če torej brez strahu pustimo zgodbi, da se naslovi na nas, potem bomo Število — s tem, da ga bomo povečali za 1 — še bolj približali Brezkončnemu.

2.

Na misel mi pride Kortež. In Aleksander Makedonski... In Geronimo... Ker, seveda, ni odločilno, za kateri dve konkretni ideologiji gre... Gre za Ideologijo samo, za Ideologijo kot takšno (Vera, Civilizacija, Napredek, Zgodovina, Gibanje, Stranka, Razred, Narod, Cloveštvo, Družina, Jaz, Smisel, Absurd, Ljubezen, Sovraštvo, Znanje, Pravica, Denar, Slava, itd.). Gre za zlo Dogme... Gre za farso (ne)srečne Zavesti-ki-verjame (da pozna t.i. Pravo Resnico) in v tem prepričanju uničuje sebe... Gre za tragedijo (ne)srečnega Telesa-ki-se-bori (če je potrebno, tudi proti Vsemu za t.i. Pravo Resnico) in v tem boju uničuje sebe... Na misel mi pride tudi tisti tip, ki ga v Godardovem »Do zadnjega diha« igra mladi Belmondo... Na misel mi pride tudi Trockij... In Wilhelm Reich... In Al Capone... Na misel mi pride Sid Vicious, najbolj slavni vitez punk in postpunk generacije...

Toda: se lahko ne verjame? Če ne, potem verjamemo, da *prav zato* ni treba verjeti. Resnica tega verovanja je seveda enako sprejemljiva (ali enako nesprejemljiva) kot resnica kateregakoli drugega (drugačnega) verjetja. Toda ta resnica ne pomeni, da je Verjetju kot takemu treba reči NE. Nasprotno, pomeni, da se Verjetju, njemu samemu navkljub, lahko reče tudi DA. Ker so vse ideologije enako odvečne (nepotrebne, slabe, zle, nesprejemljive) /vse ideologije so enako

nujne (potrebne)/ vse ideologije so enako dobre... Če se že ne morem odreči lastni težnji k Resnici, potem se moram vsaj odreči — kadar se v neki Resnici najdem — lastnemu hotenju, da imam *absolutno* prav...

Tisti, ki je izbral, da ne želi izbrati, naj vedno spoštuje drugega — tistega, ki je izbral nekaj drugega.

Ni neba — laž je bolj resnična od vsake resnice. Resnica, da ne obstaja nikakršno nebo, je po vsem sodeč manj lažna od drugih resnic.

Novalis: »Svet bomo razumeli, ko bomo razumeli sebe, ker smo mi in on dve polovici, ki pripadata ena drugi.«

Se nekaj: izbrati Dogmo je incestno dejanje — podarjamo vse, kar imamo, svoje najbolj dragoceno, podarjamo svojo ljubezen in svojo svobodo nečemu, kar doživljamo kot Svoje. Tako se dogaja, da z izgubo lastne identitete pridobivamo identiteto določene skupnosti oziroma skupno identiteto. Veselje duhovne žrtve... Toda izkazalo se je, da ko postaneš isti kot(vsi) drugi, zaželiš, da bi vsi (drugi) postali kot ti. Zato je nesmiselni spor med različnimi ideologijami neizbežen. Iz Dogme se poraja Sovraštvo. Sovražiš, ne da bi dojel, da v »tujcu« sovražiš tisto, kar je najbolj tvoje... Sovraštvo pa prinaša grozo neduhovnih žrtev... Ker Sovraštvo upravlja Smrt. Dogma ima torej za svoje načelo ljubezen, ki sebe spreverča v Smrt.

3.

Neki narod živi srečno, v popolnem skladu s tistim, v kar verjame. Toda popolnost ureditve skupnosti je ogrožena s prihodom horde vsiljivcev. Tujec ne ve za Boga niti ne razume njihove sreče. Tujec noče tistega, česar ne razume. Tujec tisto, kar sovraži, ravna z zemljo. Tistim, ki se ne znajo ubraniti, se zdi, da se ruši nebo. Zadnji preživeli je vitez, ki jih bo maščeval. V vitezovem srcu je neskončno sovraštvo in njegov meč je zdaj njegova edina resnica. Devica, ki ga je pospremila, ve, da se ne bo nikoli vrnil k njej. V njenem srcu je neskončna ljubezen in njena bolečina je zdaj njena edina resnica. V vitezovem telesu namesto njegove duše prebiva z bolečino razpeta duša device. V devičinem telesu namesto njene duše prebiva s sovraštvom zastrupljena duša maščevalca. Z vsako mislijo in z vsakim gibom oba sledita nevidni prikazni Smrti. Ko je šel čez obzorje, se je Vitez znašel v Neznanim, v svetu, kjer kakor da bi vladal neki drug, njemu tuj Bog. Ne more dojeti, da kaj takega sploh obstaja. Za te ljudi pa je prišlek neresničen, kot je v njihovih očeh Zlo od nekdaj bilo neresnično. Njihov pogled ga spreminja v pravega samoroga, v podobo Zla. Vitez začne brez omahovanja izpolnjevati sveto

zaobljubo maščevanja. Medtem ko ubija za svojega Boga, ne ve, da ubija za svojega Hudiča. Ne ve, da mu — ravno zato, ker je nepremagljiv — ni rešitve. Ker tisti, ki ne bodo umrli, ne morejo ljubiti.

Tudi v tej zgodbi je prisotno Ponavljanje. Tukaj pa ni formalnega značaja, marveč je zgodbi imanentno — vgrajeno je v samo početje. S tem se je Postopek navidez samoukinil, njegova odrinjena vsebina (simetričnost, dvojnost, absolutni strukturni mimezis) pa zdaj neposredno prispeva h kristalizaciji in niansiranju pomena zgodbe.

4.

Novalis: »Ob največji bolečini včasih nastopi paraliza občutljivosti. Duša se razlega. Odtod smrtna ledenost... človek stoji sam kot kakšna smrtonosna sila. Nepovezan z ostalim svetom se postopoma sam razjeda in v skladu s svojim načelom je človekomrzec in bogomrzec.«

5.

Imitatio Dei: Tudi če obstaja — Bog molči. Kako ga potem oponašati z govorom? Oponašamo pa ga, da bi mu bili bližje. Hoteti z govorom biti bližje tistemu, česar (v govoru) ni, pomeni hoteti nemo-goče. Upanje, da bi kljub temu uspeli, izvira iz samega Začetka, ker — spomnimo se — na Začetku je bila Beseda...

Sreten Ugričić je rojen leta 1961 v Hercegnovem. Živi in ustvarja v Beogradu. Izdani ima dve knjigi proze, *Upoznavanje sa veštinom* (KOS, 1985) in *NEPONOVLJIVO NEPONOVLJIVO* (Vidici, 1988). Iz te knjige, ki ima podnaslov *Cetveroevangelij postmoderne romantike* in obsega obenem tudi komentarje, predstavljamo drugega od štirih ciklusov. Njihovi naslovi so *Vstajenje* (Vaskrsavanje, »Vstajevanje«), *Devica* in *samorog*, *Vnebovzetje* in *Angel*. Za Ugričićevo prozo je značilna zgrajenost iz fragmentov, ki so često pisani v dveh vzporednih kolonah, to pa tako, da je njihovo branje »palindromno«; na sredi ciklusa se ta začne ponavljati v obratnem vrstnem redu ali pa se ponavljajo elementi, ki so razvrščeni v različnih kombinacijah, pač glede na sosednjo kolono. Kroženju in vračanju fragmentov je primerna tudi vsebina; mitsko ubesedovanje sveta s pravo kozmogonijo, pa želja po vrnitvi enotnosti in enosti, sprotno propadanje in vznikanje sveta. Ravno vključevanje fragmentov v večjo celoto je ob ponovnem iskanju absolutna tista značilnost Ugričićeve proze, ki nam ponuja enega od načinov pobega literature od prevladujoče erudijske predelave mitskih motivov v literarne namene. Vsakemu od štirih ciklusov je dodan komentar, knjigo pa zaključujejo Pripombe o Postmoderni, v katerih avtor piše o Postmoderni, Subjektu in Književnosti s suverenostjo, ki jo premorejo le tisti, ki so o predmetu prebrali največ dva članka, pa še to izpod peresa nekoga, ki mu je vse jasno.

Izbral in opombo napisal Matej Bogataj
prevedla Lela B. Njatin